

Warszawa, 31 maja 2023 r.

dr hab. Bernadeta Szczupał, prof. APS
Akademia Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej
w Warszawie

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr lic. Anny Szemplińskiej pt. *L'Arche Wrocław jako egzemplifikacja wspólnoty według koncepcji Jeana Vaniera* przygotowanej pod kierunkiem naukowym promotor dr hab. Kazimiery Jaworskiej, prof. PWT i promotor pomocniczej dr Agnieszki Lisieckiej - Bednarczyk na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu

Przedstawiona do recenzji dysertacja jest dojrzałą, rzetelnie i bardzo dobrze opracowaną rozprawą, zarówno pod względem merytorycznym, językowym, jak i formalnym. Praca w warstwie teoretycznej jak również w wynikowej jest wyśmienita. Rozprawę czytałam z ogromnym zaciekawieniem i uważam ją za wyjątkowo dobrze napisaną. Doktorantka przedstawiła niesłychanie ważną, złożoną, niszową problematykę skomplikowanej i wielowymiarowej egzemplifikacji wspólnoty według koncepcji Jeana Vaniera. Rozprawa w pełni wpisuje się w interdyscyplinarny dyskurs nad problematyką funkcjonowania wspólnoty według wymienionej koncepcji. Kwestie poruszane w rozprawie osadzone są w szerokim kontekście społecznym. Dobrze się stało, że przedstawiona problematyka jest tematem rozprawy doktorskiej. Podjęty przez doktorantkę temat jest niewątpliwie unikalny, ważny i po prostu potrzebny. Wpisuje się ona w obszar współczesnych rozważań pedagogiki specjalnej, a zastosowanie metodologii jakościowej wpisuje się we współczesne badania z zakresu Disability Studies i uzupełnia obecny stan wiedzy w eksplorowanym obszarze. Współcześnie w polskiej literaturze przedmiotu odnaleźć można jedynie prace naukowe pośrednio dotyczące problematyki poruszanej w recenzowanej rozprawie. Doktorantka słusznie podkreśla: *Niniejsza monografia wpisuje się w tę potrzebę odczytania na nowo roli, jaką niosą ze sobą wspólnoty L'Arche, mające na celu ukazanie wartości osób upośledzonych intelektualnie. Obecny kryzys może paradoksalnie pomóc powtórnie wczytać się w pisma Jeana Vaniera, aby odrzucając to, co jest nacechowane błędnym myśleniem, przypomnieć to,*

co jednak pomogło wyjść z cienia wielu osobom dotkniętym niepełnosprawnością intelektualną, również ich rodzinom (ss.14).

Struktura rozprawy jest spójna treściowo i zróżnicowana tematycznie ze względu na podejmowane w poszczególnych częściach zagadnienia. W recenzowanej pracy zostało uwzględnione zarówno odniesienie do problematyki teoretycznej, jak i problematyki badawczej. Przedłożona do recenzji praca obejmuje 338 numerowanych stron. Składa się ze wstępu, pięciu obszernych rozdziałów, wartościowego zakończenia. Tytuły rozdziałów w pełni odpowiadają ich treściowej zawartości. Każdy z rozdziałów wnosi nowe treści, składające się na spójną całość recenzowanej rozprawy. Uznanie budzi zarówno logiczna sekwencja rozważań, inteligentny podział na części, jak i interesująca treść poszczególnych rozdziałów. Praca w tej warstwie jest pełna, stanowi zamkniętą całość, nie ma niczego co zbędne i niepotrzebne. Oddzielne miejsce zajmuje aktualna i szczegółowo opracowana bibliografia, wykaz skrótów z zakresu pomocy społecznej, oraz aneksy z przykładowymi materiałami dotyczącymi wspólnoty L'Arche Wrocław i streszczenie w języku angielskim. Obszerna, imponująca pod względem ilościowym i jakościowym interdyscyplinarna bibliografia, obejmująca wykaz literatury cytowanej w pracy, jest ona bardzo dobrze dobrana. Znalazły się w niej zarówno klasyczne jak i aktualne opracowania. Struktura pracy jest przejrzysta, prawidłowa ze względu na podjęty temat i jest typowa dla prac o charakterze awansowym. Dodatkowe wątki merytoryczne, omawiane wewnątrz rozdziałów, są konstruktywnie uzasadnione i przedstawione w przemyślanych proporcjach, wytłumaczalnych zakresem wymaganej analizy. Ponadto każdy z rozdziałów zawiera syntetyczne podsumowanie zagadnień w nim rozwiniętych.

Z całym przekonaniem stwierdzam, że Doktorantka w pełni dowiodła swoich umiejętności pisania tekstu naukowego. Przede wszystkim podkreślić należy podstawę teoretyczną pracy – wyróżnia ją reprezentatywna dla podejmowanego tematu, bardzo obszerna i aktualna baza źródłowa, dająca możliwość rzetelnego opisanie badanych zagadnień. Wszystkie zawarte doniesienia zostały prawidłowo ustrukturyzowane, opisane kompetentnie i prawidłowo pod względem merytorycznym. Warto też wspomnieć o stronie formalnej pracy. Należy zaznaczyć, że pod względem językowym praca nie budzi żadnych zastrzeżeń. Autorka używa języka naukowego, dobrze posługuje się pojęciami badawczymi i terminami z obszaru nauk społecznych. Przypisy zostały sporządzone prawidłowo. Uwagę zwraca wielość przypisów. Świadczy to o rzetelności Doktorantki podczas analizowania treści będących przedmiotem rozprawy. Praca jest atrakcyjna pod względem graficznym.

We *Wstępie* rozprawy (ss.7-16) Doktorantka uzasadnia wybór swojego tematu badawczego oraz wskazuje na inspiracje, którymi się kierowała opracowując rozprawę. Szczegółowo omawia wykorzystane w pracy metody i narzędzia badawcze. W pierwszych rozdziałach swojej pracy trafnie wybrała metodę historyczną oraz interpretację tekstu. W drugiej fazie badań prawidłowo wykorzystowała wywiad, obserwacja oraz badanie na podstawie zgromadzonych dokumentów. Doktorantka słusznie podkreśla, że *w pracy wykorzystuje się bogate piśmiennictwo założyciela wspólnot L'Arche Jeana Vaniera. Źródło badawcze stanowi również obszerna dokumentacja L'Arche we Wrocławiu oraz dokumentacja z przeprowadzonych wywiadów i obserwacji własnych autorki* (ss.10). Swoje badania usytuowała w obszarze paradygmatu badań jakościowych z uwzględnieniem strategii badawczych etnograficznych i narracyjnych. Również we *Wstępie* Doktorantka prezentuje prawidłowo i wyczerpująco sformułowane problemy badawcze oraz wszystkie przyjęte założenia badawcze. Słusznie też zauważa, że: *Nauka proponowana przez Jeana Vaniera to teologia, w której nie chodzi o włączanie osób niepełnosprawnych w społeczeństwo, ale o akceptację ich przynależności do społeczeństwa, które wiele może się od nich nauczyć. Niesłychanie ważne jest przeformułowanie zasad polityki społecznej na praktykę miłości bliźniego w duchu Ewangelii* (ss.16).

W rozdziale pierwszym, zatytułowanym *Życie i dzieło Jeana Vaniera - budowanie wspólnoty z osobami z niepełnosprawnością intelektualną* (ss.17-58), Doktorantka prawidłowo i wyczerpująco przedstawia osoby z niepełnosprawnością intelektualną w aspekcie historycznym. Ukazuje dokonujące się zmiany w rozumieniu pojęcia niepełnosprawności intelektualnej. Prezentuje też Jeana Vaniera w kontekście relacji z osobami z niepełnosprawnością intelektualną oraz omawia genezę i rozwój wspólnot L'Arche na świecie. Przedstawia też obecną sytuację L'Arche oraz odnosi się do listów liderów Międzynarodowych Wspólnot L'Arche. Stwierdzam, że rozdział ten jest napisany wyczerpująco i nie budzi żadnych wątpliwości merytorycznych. Zaprezentowane w nim rozważania są cenne dla podjętego zakresu tematycznego badań własnych.

W rozdziale drugim: *Idea wspólnot L'Arche w literaturze Jeana Vaniera – duchowość ubogich* (ss.59-90) Doktorantka zasadnie i wyczerpująco omawia wartości będące podstawą funkcjonowania wspólnoty L'Arche. Są to wartości przedstawione z perspektywy Ewangelii, skierowane na rozwój i relacje członków wspólnoty, podkreślające godność każdej osoby, a więc również godność i pełną akceptację każdej osoby z niepełnosprawnością intelektualną. Analiza wymienionych wartości opiera się przede wszystkim na obszernej literaturze autorstwa

Jeana Vaniera, jest zestawieniem i prezentacją wielu jego myśli. Rozdział ten jest prawidłowy i wartościowy w sensie kognitywnym.

W rozdziale trzecim: *Geneza i rozwój L'Arche Wrocław w świetle przekazów jej założycieli i mieszkańców* (ss.91-126) Doktorantka prezentuje historię L'Arche Wrocław od jej powstania do roku 2020. Zawarte doniesienia zostały prawidłowo ustrukturyzowane, opisane kompetentnie i prawidłowo pod względem merytorycznym: *Rozdział trzeci został napisany głównie na podstawie spotkań z członkami tej grupy, w trakcie których wspominali powstanie i zakorzenie się wspólnoty. Jego celem było zobrazowanie tego, czym jest ona dla jej członków, opowiedzenie o ich marzeniach, nadziejach i ambicjach, a także wskazanie na tożsamość grupy identyfikującej się z L'Arche* (ss.128). W przedstawionej analizie zgromadzonych materiałów można zauważyć w pełni podmiotowe rozumienie wielowymiarowej, psychospołecznej sytuacji osób z niepełnosprawnością intelektualną. Nie mam żadnych zastrzeżeń do kompetencji Doktorantki i Jej wiedzy dotyczącej omawianej problematyki. Widoczna jest tutaj obszerna i aktualna wiedza teoretyczna oraz praktyczne doświadczenie Autorki, wykorzystane w analizowaniu treści związanych z działalnością wspólnoty L'Arche Wrocław. Jest to rozdział wartościowy, napisany z pogłębioną refleksją Doktorantki.

W kolejnym, rozdziale czwartym: *L'Arche Wrocław – organizacja i wymiar instytucjonalny* (ss.128-166) Doktorantka wnikliwie omawia strukturę, organizację i funkcjonowanie wspólnoty. Rzetelnie i szczegółowo przedstawia działalność L'Arche Wrocław jako zespołu placówek pomocy społecznej oraz prezentuje projekty realizowane przez Fundację L'Arche oraz wybrane możliwości wsparcia dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną. Założeniem tego rozdziału jest *przedstawienie podstaw egzystencjalnych L'Arche Wrocław, a także sposobu funkcjonowania Wspólnoty w systemie prawnym jako elementu szeregu placówek realizowanych w ramach zamówienia publicznego, zleconego przez Miasto Wrocław i kontrolowanego przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej* (ss.128). Treści zawarte w tym rozdziale są aktualne, wyczerpujące i w pełni wystarczające.

Doceniam wiedzę oraz wkład pracy Doktorantki i z ogromną uwagą zapoznałam się z rozdziałem piątym: *Mieszkańcy L'Arche Wrocław i ich codzienność* (ss.167-214). Zawiera on wyczerpującą charakterystykę życia codziennego mieszkańców wspólnoty, zarówno asystentów, jak i rezydentów z niepełnosprawnością intelektualną. Rozdział ten jest wynikiem wnikliwych obserwacji prowadzonych przez Doktorantkę. Wykorzystano w nim obszerne materiały uzyskane podczas przeprowadzenia badań własnych. Opracowanie tej części rozprawy jest spójne, wzorowo uporządkowane i przedstawione. Jest to przemyślany,

prawidłowo napisany rozdział. Układ ten jest logiczny i sprzyja recepcji przedstawionych treści analitycznych. Zaprezentowane analizy są dopracowane i przedstawione w sposób komunikatywny. Doktorantka z niezwykłą starannością przedstawiła otrzymane dane. Ukazała wiele różnorodnych sytuacji życiowych, poglądów, ocen, relacji czy kondycji mieszkańców składających się na ich codzienność oraz na poczucie jakości ich życia.

W zakończeniu (ss.215-220) Doktorantka dokonała starannego podsumowania i dyskusji zaprezentowanego materiału. Jednocześnie bardzo refleksyjnie nakreśliła sytuację życiową osób z niepełnosprawnością intelektualną. Precyzyjnie sformułowała wnioski końcowe, ukazała pewne refleksje, sformułowane w oparciu o analizę zgromadzonych danych oraz wskazania/implikacje dla praktyki psychopedagogicznej.

Widoczne jest również, że Doktorantka miała świadomość ograniczeń dotyczących zrealizowanego przez Nią projektu badawczego, co ukazuje Ją jako osobę potrafiącą nie tylko analizować i interpretować zgromadzone dane, ale również dokonywać syntez i wnioskowań. Ogólnie mogę stwierdzić, że Autorka rozprawy wykazała dojrzałość badawczą oraz godną uwagi umiejętność dowodzenia eksponowanych tez. Dlatego aprobuję wnioski końcowe zawarte w pracy oraz związane z nimi wskazania dla praktyki oraz wytyczone kierunki dalszych badań

Autorka dołożyła wielu starań aby opisać złożoną materię życia i funkcjonowania wspólnoty L'Arche Wrocław. Uważam że recenzowana rozprawa jest ważnym i aktualnym przedsięwzięciem, które oceniam bardzo wysoko. Dodam jeszcze, iż o walorach recenzowanej dysertacji stanowią aktualność i ranga podjętej problematyki, poziom naukowy wszystkich zaprezentowanych w pracy rozdziałów. Uznanie budzi zarówno logiczna sekwencja rozważań, inteligentny podział na części, jak i interesująca treść poszczególnych rozdziałów.

Konkluzja

Konkludując z przyjemnością wyrażam opinię, że recenzowana rozprawa mgr lic. Anny Szemplińskiej jest dziełem dojrzałym, formalnie i metodologicznie spójnym. Uważam ją za ogromnie wartościową, społecznie potrzebną, w sposób odważny napisaną i spełniającą kryteria stawiane tego typu pracom. Doktorantka dowiodła gruntownej znajomości literatury przedmiotu oraz umiejętności korzystania z niej i interpretacji. Wykazała się również umiejętnościami badawczymi, niezbędnymi w projektowaniu i prowadzeniu badań. Dysertacja ma strukturę charakterystyczną dla klasycznych prac awansowych oraz ma duże

walory dla teorii i praktyki pedagogicznej. Nie tylko przedstawia dotychczasową wiedzę w obszarze podjętego tematu, ale również wskazuje nowe ujęcie zagadnień i możliwości udzielania pomocy dorosłym osobom z niepełnosprawnością intelektualną.

Moim zdaniem, recenzowana rozprawa doktorska – jako aktualne i wartościowe pod względem poznawczym przedstawienie, rzadko podejmowanego tematu, jest warta opublikowania w formie monografii. Uzyskane wyniki mogą być podstawą do dokonywania dalszych eksploracji badawczych oraz pokazywania nowych perspektyw w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnością intelektualną. Równocześnie uwzględniając walory recenzowanej rozprawy, uznaję, że jest ona oryginalnym, merytorycznym i metodologicznie prawidłowym opracowaniem oraz z całym przekonaniem wnioskuję o jej wyróżnienie.

W konkluzji końcowej stwierdzam, że dysertacja Pani mgr Anny Szemplińskiej na temat: *L'Arche Wrocław jako egzemplifikacja wspólnoty według koncepcji Jeana Vaniera*, przygotowana pod kierunkiem naukowym dr hab. Kazimierzy Jaworskiej, prof. PWT i promotor pomocniczej dr Agnieszki Lisieckiej-Bednarczyk spełnia wszystkie kryteria i wymogi, które są stawiane rozprawom doktorskim, określone w art. 13, ust.2 *Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym* (Dz. U. Nr 65, poz. 595 z późniejszymi zmianami). **Na tej podstawie z całym przekonaniem mogę sformułować wniosek końcowy popierający przyjęcie recenzowanej dysertacji i dopuszczenie Pani mgr lic. Anny Szemplińskiej do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia naukowego doktora.**

Bernadeta Szemplińska